

ЗАХАРИЈЕ ТРНАВЧЕВИЋ, НОВИНАР

МИРИС ЗЕМЉЕ

Обрађивање земље је посебна магија. Некада су у психијатријским клиникама болеснике лечили и тако што су их изводили у баште да певе, окопавају, сеју... Посматрање биљке која расте под вашим рукама, коју сте посадили, заливали, неговали, а онда убрали њен плод и пробали га – осећај је који човека испуњава несвакидашњим задовољством.

То је исконски посао који живи у траговима у човеку данашњице. Што је већа густина насељености, све је јача потреба да се оде, издвоји – да поново постанемо свесни да смо јединке, а не само део сиве масе која се таласа са посла на посао.

Сведок и учесник готово читавог једног века, новинар од 1948. године, Захарије Трнавчевић је прошле године обележио 60 година професионалног рада. Верује у то да је љубав посебан амалгам који штити од старења, посао чини лакшим, а људе – бољим. Верује и у људе, дели их на добре и оне који то још увек нису. И истрајава – поклањајући знање које води прогресу и искуство – које указује на истинске вредности и које не смемо изгубити.

□ Судбином одређени или појединачним енергијама обликовани, наши животи се одвијају на различите начине. Шта је то што је одредило Ваш живот, што га је учинило баш оваквим какав јесте? То наравно могу бити људи, догађаји, процеси, избори, мириси, тренуци...

– Када се човек у годинама у којима сам ја осврне иза себе види да су неке ствари, које најчешће зовемо случајношћу, знатно утицале на његов живот, на све што је касније уследило. Завршио

сам учитељску школу и никада нисам сањао да ћу бити новинар. Мада сам читајући „Златну књигу“, лепу едицију за децу основношколског узраста, прочитао и запамтио да ће све професије једнога дана бити сувишне, јер ће сви људи, захваљујући напретку знања, моћи да владају многим дисциплинама, али ће једино новинарство опстати. Новинар ће бити тај који ће да извести о свему томе. Дакле, једино занимање које ће бити вечно. Чак и када би дошло до неке катаклизме, страшног суда, новинар је тај који ће да каже – догодило се.

Управо је случај и учинио да сам постао новинар тако што сам радио као помоћник начелника за кадрове у Задружном савезу Србије, путовао сам много и запажао разноврзне ствари о којима сам једноставно пожелео да пишем за лист „Задруга“. Редакцији се то допало, и врло брзо су ми понудили да оставим свој чиновнички посао и постанем новинар. Прихватио сам, и тако је све кренуло. Радио сам у штампи, а у електронске медије сам прешао, такође захваљујући случају. Отишао сам у болницу да

посетим свог друга, колегу Бранка Николића који је 1958. године уређивао на телевизији емисију за пољопривреднике. Бранко ми је предложио да преузем тај посао, јер он више неће моћи да га ради. Сећам се да сам био затечен, али сам после неког времена одлучио да прихватим понуду. Тако сам прешао у електронске медије. После више није било случајности. Радио сам, кажу суверено свој посао, отишао у пензију, а како новинари, сељаци, књижевници... никада заиста не престају да раде, тако сам и ја наставио свој посао, радио у ТВ Политици, и пошто су ме тамо сменили због неког чудног случаја, понудио сам Верану Матићу да за 592 радим емисију „Знање на поклон“. Моја идеја је прихваћена и ево ту сам и данас, после десет година...

Новинарство је посао који сам у међувремену савладао, посебно електронско, где се данас са лакоћом бавим визуелизацијом својих идеја. За разлику од штампаних медија, на телевизији имате задатак да и сликом испричате причу. Како је слика пресудна за перцепцију, више него реч, то је креативан, али и захтеван посао. А о својој професији се увек најбоље одређујете када себи поставите питање шта би сте желели да budete када бисте се поново родили. Ја бих поново био новинар.

□ *Шездесет година рада у новинарству је јубилеј за свако поштовање. Како су новинари, како каже статистика, прилично кратког века, шта Вас је свих тих година одржало?*

– Само је једна реч одговор на ваше питање – љубав. Човек који воли то што ради, људе око себе, природу, самог себе поштује и који није у неком сукобу са самим собом, јер је то најтежи конфликт – успореније стари. Када волите то што радите, радите са лакоћом. Свако приморавање на било који посао човек доживљава као тортуру. Када видите плодове тога што сте урадили, када бивају прихваћени, а плодови су намењени другима који читају, слушају, гледају, онда вас то покреће да поново закорачите у нову тему, нову емисију... Главни покретач за све у животу јесте љубав, она у нама буди већу енергију. Чак ми се чини да је љубав неки посебан амалгам који штити организам од сваке убрзане ерозије и корозије.

Када организам функционише тако дискретно да скоро не примећујете ни крвоток, рад срца – онда сасвим сигурно ради на фреквенцији која омогућава успореније старење. Морам вам признати да ја уопште не размишљам о годинама, размишљам о емисијама, следећим темама...

□ *Рекли сте да Вас у свему што радите покреће љубав. Како се уопште догодила та љубав између Вас и пољопривреде, која је увек некако на маргини, на неком споредном колосеку?*

– Нажалост, за неке људе је пољопривреда и даље на маргинама. Како се догодила та љубав? Верујем у то да човек када нешто упозна, то и заволи, кад заволи, жели још више да упозна... То је својеврсна спирала, што више познајеш неку област, више је волиш, и обрнуто. Увек сам осећао посвећеност ка том делу наших живота који се зове пољопривреда, село, земљорадња... Упознао сам многе дивне, драге људе, мученике, људе који заслужују наше поштовање, подршку... Њихове судбине ме покрећу увек изнова да радим овај посао, свакодневно ми стижу позиви, писма, предлози људи који су у невољама због разних разлога. Не само због елементарних непогода већ и због неприлика које им ствара администрација.

Волим људе, никога не мрзим, само не одобравам поступке за које мислим да нису примерени. Мржња је осећање које разара.

Зато када наиђем на такве поступке, гласно кажем шта мислим о томе. Јер љубав у мом случају подразумева и критику.

□ *Ваше бављење новинарством не завршава се само на луком преношењу информација. То што Ви емитујете у етар јесте помоћ. И у емисијама за пољопривреднике, али и у емисијама „Рефлектор“ или „Нешто четврто“, које су се бавиле правним саветима, и то врло често у споровима са државом, Ви сте својим гледаоцима пружали преко потребну помоћ.*

– Својим млађим колегама стално говорим да посао новинара није само да пренесе то што је видео гледаоцима, већ да размишљајући изнесе и неки предлог, како постићи да се то што је неправилно више не понавља. „Знање на поклон“ ради специфична новинарска екипа. Ми смо покретачи многих акција

које је, вероватно, неко други требало да покрене. Ми то радимо из емисије у емисију, и те иницијативе и предлози су на многим местима прихваћени, по њима се ради, резултати пристижу, што нас чини поносним, и наравно, поново покреће на акцију. Ми нисмо емисија – ми смо мисија.

□ *Већ шездесет година покушавате да убедите сељаке, паоре, тежаке... да нису грађани другог реда, већ да су јунаци, прегаоци. Успевате ли у томе?*

– Нисам успео још увек. Мало, мало, па те људе задеси нека неприлика која их поново враћа у простор у коме нису поштовани, уважавани... Чудно је колике су размере незаинтересованости и непоимања да су то људи на којима почива огроман посао – производња хране. А од тога сви ми зависимо. Недавно сам написао у једном тексту да, када држава потражује од сељака, зарачунава затезну камату, а када држава дугује том истом сељаку, не помиње реч камата. То је неморално. Где је решење?

Решење је у томе да се сељаци уједине, да имају синдикат, политичку странку, пословне асоцијације, јаке кооперативе, задружни покрет – за то сам се увек залагао. Једино тако, окупљени и повезани по принципу „седам прутева“, вођене истим идејама, они могу постати снага пред којом ће ова влада показати поштовање.

□ *Ви сте човек који је путовао Србијом, ишао међу људе, разговарао са њима о њиховим проблемима... Чињеница је да се српско село полако гаси. Хоће ли опстати?*

– Неминовност је да једног дана у пољопривреди Србије буде ангажовано само око шест до осам посто становника, као што се

то догодило одавно у високоиндустријализованим земљама Западне Европе. Они располажу машинама великог учинка и данас су им за производњу тоне пшенице довољно два сата годишње. Укрупњавање поседа је и наша неминовност. Ми имамо око 660.000 малих поседа, од којих је регистровано нешто више од 400.000. Тако нешто не постоји у Европској унији.

Код нас је просечна величина поседа нешто мања од четири хектара, а на западу Европе је 35 до 40 хектара, десетак пута више. У Војводини се полако креће ка томе, тамо постоје произвођачи који обрађују и неколико стотина хектара. Проћи ће много времена док се не промени та поседовна структура, иза које ће мали произвођачи моћи да опстану само ако буду део великог пословног система у коме сви производе по истој технологији неколико производа који се извозе, и које тржиште тражи. У Италији и Француској су већ кооперативе, а то је једина формула да наши мали поседи опстану и живе још неко време.

□ Чини се да смо у градовима, окружени бетоном, скоро заборавили како мирише земља. Да ли у обрађивању земље има и неке посебне магије, библијске приче о опстајању?

– Таква магија заиста постоји. Некада су у психијатријским клиникама болеснике лечили и тако што су их изводили у баште да плеве, окопавају, сеју... Посматрање биљке која расте под вашим рукама, коју сте посадили, заливали, неговали, а онда убрали њен плод и пробали га – осећај је који човека испуњава посебним задовољством. Све је већи број урбаних људи који се враћају на имања својих предака да нешто засаде, обрађују. То је исконски посао који живи у траговима у човеку данашњице. Што је већа густина насељености, све је јача та исконска потреба да се оде, издвоји – да поново постанемо свесни да смо јединке, а не само део сиве масе која се таласа са посла на посао.

У скандинавским земљама општине су, уважавајућу ту потребу људи, испорцелисале напуштене површине, претвориле их у оазе и доделиле грађанима за тај посебан осећај и задовољавање важне потребе урбаног човека. Контакт са земљом води ка миру, опуштању, садејству са природом. Сеоски туризам такође има перспективу због те потребе људи да се врате исконском.

□ У дугом, креативном и плодном животу Ви сте учесник и сведок готово читавог једног века. Учествовали сте у Другом светском рату, 1948. године постали новинар... Какво је то време било? Шта смо у међувремену добили а шта изгубили?

– Нешто смо стекли, али смо много тога и изгубили. Изгубили смо нешто од ранијег смисла за заједнички живот. Раније су постојале породичне задруге коју су радили и живеле под истим кровом, изгубили смо мобе... Некада је било знатно више солидарности. Данас човек наоружан разноврсним модерним уређајима губи потребу за том суштинском спрегом са другим људима. Не говорим то носталгично. Мода, шта је носталгија? Тежња да се врати оно што је било боље од овога што сада јесте.

Стекли смо знање и то је добро, независнији смо него што смо били. Али је важно да сачувамо свест да смо само део једне заједнице која се зове породица, једне земље која се зове Србија, Европе и свемира. Дрво се на дрво ослања, а човек на човека – изрека је коју не смемо заборавити.

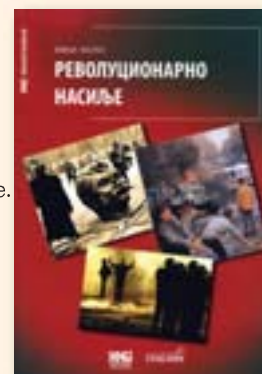
□ Шта је то у шта верујете?

– Иако сам номинално атеиста, верујем у бога као систем законитости које управљају светом. Тај бог није персонализован, јер он то и није, живи у мени као свест о добру и злу. Верујем у људе. Никада их не разликујем по расним, националним или верским обележјима, већ људе делим на добре и оне који то још нису. Та љубав ми је довољна за све остало. Верујем у прогрес, у способност човека да се мења. ■

Драгана МАРКОВИЋ

Нове књиге Революционарно зло

Књигу Революционарно насиље - химна слободи или апологија зла, пуковника др Илије Кајтеза, начелника Катедре друштвених наука Војне академије, издали су Факултет безбедности Универзитета у Београду и Јавно предузеће Службени гласник.

Аутор у књизи изучава проблем односа зла, радикализма, терора и револуције. Приказао је и проблематизовао низ тумачења, разумевања и објашњења, посебно односа револуције и зла.

Пуковник Кајтез бави се, најпре, питањем одакле долази зло и да ли се може искоренити у људском роду, а потом разматра манифестацију зла у кризама и ратовима. Он истражује и различите приступе друштвеном, политичком и револуционарном насиљу. Други део књиге посвећен је разумевању друштвених промена, идеји прогреса, као тријумфа оптимизма у историји. Надаље пише о схватању револуције, од античког времена до савременијих одређења, на пример, Марксовог тумачења тог проблема.

Такође, анализира буржоаске политичке револуције у Холандији, Енглеској и Француској, али и догађаје који су довели до Октобарске револуције. Посебно поглавље књиге посвећено је политичком терору и жртвама у пролетерској револуцији, његовом теоријском и историјском оправдању, те анализи стаљинистичке владавине – владавине зла и масовних злочина. На крају аутор проблематизује парадокс револуције, односно њену еманципаторску улогу, али и њен могући злочиначки потенцијал.

У научном вредновању књига „Революционарно насиље“ припада делима из области друштвених наука, која су подстицајна и за садашње и за будуће истраживаче револуционарног насиља, проблема зла и терора. Са становишта практично-политичке употребљивости ова студија корисна је свима у политици који вреднују употребу различитих средстава за различите циљеве – стоји у рецензији проф. др Чедомира Чупића, са Факултета политичких наука у Београду.

Професор др Владимир Цветковић, декан Факултета безбедности у Београду каже: Аутор сагледава феномен зла као филозофско-антрополошки проблем, затим као појам друштвеног, политичког насиља, али и као манифестацију зла у смислу људске агресивности. Кључно питање које се поставља јесте да ли се може говорити о револуцији, а да се не заобиђе човеково зло у историји, масовни злочини, бестијални обрачуни са противницима и непријатељима.

Он закључује да досадашња историјска искуства говоре у прилог чињеници да нас расправа о било ком аспекту револуције нужно упућује на нехумана искуства и злочинства учињена у име напретка, што намеће питање актуелно од Макијавелија до данас: да ли се нељудским путевима и средствима могу постићи племенити друштвени и историјски циљеви?

Револуција се, рушећи стари поредак, брже него што ствара нови, приближава безвлашћу. Што траје дуже, за њено битисање, потребно је све више јаких нагона и надражаја, а злочини и кажњавање су добар опијум за раздражену масу. Революционарни идеализам претвара се убрзо у револуционарни фанатизам. Револуционарне вође на власти жртвују садашњост и људе – за неизвесну будућност. ■

В. ПОЧУЧ